

Sygn. akt II USK 202/22

## POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania O. S.A. w W. ,  
obecnie syndyka masy upadłości O. S.A. w W.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie  
z udziałem J. K.  
o podstawę wymiaru składek,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 9 marca 2023 r.,  
skargi kasacyjnej odwołującego się syndyka masy upadłości  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie  
z dnia 6 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 479/19,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

### UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 lutego 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe J. K. za wskazane w niej okresy z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek O. S.A.

Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 22 października 2018 r., oddalił odwołanie O. S.A. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 6 lipca 2021 r., oddalił apelację odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że J. K. była zatrudniona od 23 kwietnia 2012 r. na podstawie umowy o pracę w H. sp. z o.o. sp. k. i w trakcie tego zatrudnienia współpracowała z H. sp. z o.o. sp. k. w ramach umowy o współpracę. W ramach umowy o świadczenie usług pomocniczych do usług pośrednictwa finansowego zawartej w dniu 11 czerwca 2012 r. przez ubezpieczoną i H. sp. z o.o. sp. k. ubezpieczona miała wykonywać dla Spółki usługi pomocnicze do usług pośrednictwa finansowego.

Z dniem 29 stycznia 2016 r. nastąpiło przejęcie H. Sp. z o.o. przez O. S.A.

Na wstępie Sąd Apelacyjny stwierdził, że podziela ustalenia faktyczne i wywody prawne oraz wnioski Sądu Okręgowego. Jego zdaniem, Sąd pierwszej instancji dokonał trafnej oceny prawnej o świadczeniu pracy przez ubezpieczoną na rzecz swojego pracodawcy w ramach umowy o świadczenie usług oraz o pozorności umowy o świadczenie usług, zatem wyciągnął z ustalonego stanu faktycznego słuszne wnioski natury prawnej, nie naruszając prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 2a i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.; dalej ustawa systemowa) oraz art. 83 § 1 k.c. i art. 22 ust. 1 k.p., art. 758 § 1 k.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym sprawy znajduje zastosowanie przepis art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w wyniku wykonywania pracy na podstawie umowy o świadczenie usług w ramach działalności gospodarczej przez ubezpieczoną, w istocie miało miejsce świadczenie pracy na rzecz pracodawcy, tj. odwołującej się Spółki, który była jedynym i wyłącznym beneficjentem wykonywanych przez ubezpieczoną czynności podejmowanych w ramach działalności gospodarczej. Odwołująca się jest więc pracodawcą dla ubezpieczonej z tytułu obu umów wykonywanych przez nią na jej rzecz (umowy o pracę i umowy o świadczenie usług).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego odwołująca się Spółka (O. S.A.) zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj.:

(-) art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1a i art. 20 ust. 1 ustawy systemowej w związku z art. 83 § 1 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne uznanie ubezpieczonej za pracownika w związku z wykonywaniem przez nią usług na podstawie umowy o

świadczenie usług pomocniczych do pośrednictwa finansowego, przy jednoczesnym stwierdzeniu nieważności tej umowy z uwagi na jej pozorność;

(-) art. 758 § 1 k.c. w związku z art. 6a ust. 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 2324 ze zm.) w związku z art. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 162 ze zm.) w związku z art. 65 § 2 k.c., przez ich niezastosowanie, a w konsekwencji brak właściwego zakwalifikowania stosunku prawnego łączącego ubezpieczoną z płatnikiem składek jako typowego stosunku agencji, o którym mowa w art. 758 § 1 k.c., wskutek błędnego przyjęcia, że umowa agencyjna była pozorna, a na podstawie umowy o pracę ubezpieczona świadczyła na rzecz płatnika składek pracę w rozumieniu art. 22 § 1 k.p. w sytuacji, gdy w rzeczywistości stosunek prawny wiążący strony na podstawie tych umów wypełniał znamiona umowy agencyjnej, wykonywanej przez ubezpieczoną w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, w ramach której ubezpieczona pośredniczyła w zawieraniu przez potencjalnych klientów umów z bankami (tj. umowa, o której mowa w art. 6a ust. 7 Prawa bankowego - tzw. outsourcing usług);

(-) art. 8 ust. 2a w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy systemowej, art. 18 ust. 1 i ust. 1a, art. 20 ust. 1, art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej, przez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne uznanie, że ubezpieczona, w ramach wykonywania umowy agencyjnej, podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a nie z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, mimo że wszelkie czynności w ramach tej umowy wykonywała w ramach swojej jednoosobowej działalności;

(-) art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w związku z art. 65 § 2 i art. 83 § 1 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie w stosunku do umowy agencyjnej w sytuacji, gdy fakt współpracy płatnika składek i ubezpieczonej na podstawie umowy agencyjnej, obok zawarcia umowy o pracę w marginalnym zakresie, wynikał tylko z takiego wymogu postawionego płatnikowi składek przez banki, z którymi współpracował - w następstwie interpretacji opinii wydanej przez KNF - aby osoby zawierające umowy z klientami w imieniu banku wiązał z podmiotami współpracującymi z bankami (płatnik składek) stosunek pracy, przez co za pozorny

powinien co najwyżej zostać uznany stosunek pracy, a nie stosunek agencji, natomiast rzeczywistym stosunkiem łączącym strony był właśnie stosunek agencyjny;

(-) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 1 k.p. oraz art. 758 § 1 k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne uznanie, że umowa agencyjna, nosząca typowe cechy umowy agencyjnej, była umową pozorną i w rzeczywistości czynności wynikające z tej umowy były wykonywane w ramach stosunku pracy, podczas gdy:

- a) umowa agencyjna była faktycznie wykonywana zgodnie z jej treścią i wolą stron, a ukształtowanie niektórych praw i obowiązków w ramach współpracy między płatnikiem składek i ubezpieczoną w ramach stosunku pracy było motywowane wyłącznie wymogami banków (w następstwie opinii KNF), co potwierdza, że całość praw i obowiązków (wynikająca z obu umów) nie miała charakteru pracowniczego; b) obie umowy były wykonywane w odmienny sposób, a czynności wykonywane w ramach umowy agencyjnej nie miały cech stosunku pracy, ponadto żadna ze stron nie miała zamiaru zawarcia pozornej umowy agencyjnej; c) za pozorną (a w konsekwencji nieważną) można uznać jedynie zawartą równolegle umowę o pracę, gdyż zawarto ją jedynie ze względu na wymogi banków i KNF, a jeśli jakiś element wiążących strony stosunków prawnych nosił cechy stosunku pracy, to była to tylko umowa o pracę wykonywana w marginalnym, ułamkowym zakresie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na jej oczywistą zasadność. Według niej, oczywista wadliwość zaskarżonego wyroku wynika z równoległego zastosowania przez Sąd drugiej instancji wzajemnie wykluczających się konstrukcji prawnych w stosunku do umowy agencyjnej, tj. uznania ubezpieczonej za pracownika na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej w związku z wykonywaniem tej umowy oraz stwierdzenia jej nieważności z uwagi na pozorność na podstawie art. 83 § 1 k.c., co stanowi jawne, kwalifikowane naruszenie przepisów prawa materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżąca wskazała na przesłankę z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. Odnosząc się do tej przesłanki, należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398<sup>4</sup> k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Dla oceny wskazywanej przez skarżącą oczywistej zasadności skargi kasacyjnej kluczowe znaczenie ma oparcie przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia na art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, któremu Sąd poświęcił znaczną część uzasadnienia. Wynika z nich, że skarżąca była pracodawcą ubezpieczonej i jednocześnie zawarła z nią umowę agencyjną w ramach prowadzonej przez J. K. działalności gospodarczej (samozatrudnienia). Zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy

systemowej, za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się (także) osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy. Zatem w sytuacji, gdy pracownik zawiera ze swoim pracodawcą umowę cywilną na dodatkową pracę na jego rzecz, czyli obok lub ponad dotychczasowe pracownicze zatrudnienie, co miało miejsce w niniejszej sprawie, zastosowanie ma art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727, oraz z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, LEX nr 1227536) i to zamyka kwestię tytułu (pracowniczego) podlegania ubezpieczeniom społecznym. Podkreślić przy tym należy, że zakresem zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej są objęte osoby prowadzące jednoosobową pozarolniczą działalność wykonujące usługi na rzecz pracodawcy a umowa w takiej konfiguracji nie jest umową z osobą trzecią. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16 (LEX nr 2357398) podkreślono, że istotą stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest umowa zawierana przez pracownika z pracodawcą, czego nie zmienia to, że pracownik występuje jako przedsiębiorca (samozatrudniony). Wykonywanie bowiem działalności gospodarczej wymaga zawarcia indywidualnej umowy przez prowadzącego działalność gospodarczą i dopiero ta umowa, a nie sama działalność, określa treść zobowiązania. Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396). Nie powinno też budzić wątpliwości, że *ratio legis* przedmiotowej regulacji jest ograniczenie możliwości wykorzystywania regulacji dotyczących zbiegu tytułów ubezpieczenia przez powoływanie podmiotów gospodarczych służących wyłącznie wykorzystywaniu możliwości zmniejszania obciążeń składkowych.

W tym stanie rzeczy rozważania na temat nieważności umowy agencyjnej (jako zwartej dla pozorów – art. 83 § 1 k.c.) były zupełnie zbędne i z tej przyczyny dokonanie przez Sąd drugiej instancji oceny umowy agencyjnej z punktu widzenia art. 83 § 1 k.c. nie przekreśla przyjętej konstrukcji z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Innymi słowy, o wyniku sprawy decyduje prawidłowość subsumcji pod normę z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, co znajduje potwierdzenie w wiążących Sąd Najwyższy (art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.) ustaleniach faktycznych, a nie niepotrzebna ocena ważności umowy agencyjnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398<sup>9</sup>  
k.p.c.

[SOP]

[ł.n]